

Goran DRINČIĆ (Podgorica)

Institut za strane jezike – Podgorica

gorandr@t-com.me

GRAFOLOŠKI UZUSI U DISKURSU INTERNET ČETOVA: NEOGRAFIJA KAO VID SAJBERKULTURE

U ovome radu autor daje kratak osvrt na ortografske i grafološke karakteristike diskursa interneta, prevashodno četa u kome se jezičke inovacije, odnosno odstupanje od tradicionalnog pisanog i govornog izraza najbolje ogleda. U fokusu analize ovoga puta nalaze se diskursne strategije skraćivanja iskaza putem upotrebe silabograma, logograma i piktograma.

Ključne riječi: *diskurs interneta, čet, neografija, silabogrami, logogrami, piktogrami*

Uvod

Tehnološki razvoj kroz istoriju uvijek je sa sobom donosio i lingvističku revoluciju. Tako je bilo sa pojavom novina, telefona, radija, televizije, a tako je i danas, s pojavom najnovijih sredstava elektronske komunikacije u vidu interneta. Razlog za to leži u činjenici da ljudi imaju sklonost da prilagođavaju jezik konkretnoj komunikacijskoj situaciji, odnosno mediju. Ipak, diskurs interneta nije jezički homogen i različiti vidovi komunikacije putem interneta kao što su imejl, forumi za diskusiju, blog, čet itd., međusobno se razlikuju u više aspekata. U svim tim vidovima računarski posredovane komunikacije vidljiv je uticaj tehnologije, međutim, način na koji tehnologija utiče na komunikaciju odnosno jezičku strukturu najbolje se odslikava u četu. Osobenosti jezika četa u odnosu na druge vidove komunikacije mogu se pronaći na mnogo nivoa – diskursnom, semantičkom, sintaksičkom, ortografskom, morfološkom, leksičkom itd. U svojoj studiji o jeziku interneta Kristal kaže: „(...) sinhrona čet interakcije su te koje prouzrokuju najradikalnije lingvističke inovacije (...) koje utiču na više osnovnih konvencija tradicionalne pisane i govorne komunikacije“ (2006: 135). Taj stav potvrđuje i Radić-Bojanić kad kaže da je „(...) diskurs elektronskih časkaonica najdinamičniji od svih novonastalih vidova komunikacije na internetu (...) i pokazuje najviše jezičkih

promena u odnosu na tradicionalne načine komuniciranja, te stoga nudi mnogo polja za istraživanje“ (2007: 3). Upravo u radikalnim promjenama koje čet unosi u različite oblasti jezika, leži razlog interesovanja mnogih lingvista za proučavanje tog vida komunikacije¹. Oblasti u kojima su najočiglednije pomenute jezičke novine u diskursu četa su pisanje i leksika kao nivoi jezika koji su najotvoreniji za inovacije i devijacije od standarda (v. Kristal, 2006: 96), i fokus ovoga rada biće upravo na njima, odnosno na neografskim konvencijama u diskursu četa.

Za analizu neografije u jeziku četa iskoristićemo korpus prikupljen tokom 2010. godine sa više domaćih četova. Djelimično slijedeći tipologiju neografskih transformacija izloženu u Žakeovoj studiji o nekonvencionalnom pisanju u jeziku francuskih SMS poruka² (Jacques, 2007: 88), uočene specifičnosti analizirali smo u okviru sljedećih triju kategorija: silabogrami, logogrami i piktogrami.

Silabogrami

Silabogram je, najprostije rečeno, znak ili simbol kojim se označava slog u određenoj riječi odnosno njegova zvučna realizacija. Izvorno, radi se o osnovnoj jedinici slogovnog pisma – preteći alfabetskog odnosno fonetskog pisma. Pri tome, „svaka grafema u silabičkom fonološkom sistemu odgovara izgovorenom slogu, obično paru konsonant-samoglasnik“ (Kristal, 2010: 211). U skladu s time, silabogram se u diskursu četa odnosi na situaciju u kojoj određeno slovo ili broj zamjenjuje fonetsku tj. glasovnu sekvencu koja čini njegovu realizaciju u govoru. U tome kontekstu, korišćenje silabograma izjednačava se s pisanjem u rebusima. Tako, na primjer, *b4* u engleskom jeziku označava riječ *before* (v. Jacques, 2007: 102). U procesu interpretacije silabograma, dakle, do namjeravanog značenja dolazimo spajanjem izgovora sloga kodiranog slovom ili brojem i izgovora ostatka riječi. Pri tome, homofonija je često približna, i ne odgovara sasvim pravilnom izgovoru kodiranog dijela. Iz toga razloga, „(...) čitaoci nekada moraju učiniti svjestan napor i iskoristiti svoja lingvistička i kontekstualna znanja da bi došli do namjerava-

¹ Izučavanjem diskursa interneta i internet četova bave se između ostalih: Kristal (2001, 2006, 2008, 2011), Dane (2001), Dane i Hering (2007), Černi (1999), Radić-Bojanić (2007) itd.

² Kada je u pitanju oblast leksike i tipografije, jezik SMS poruka ima veoma mnogo sličnosti s jezikom četa. Iako strogo tehnički gledano jezik SMS poruka ne spada u domen jezika interneta, postoje računarski programi koji omogućavaju slanje poruka sa računara na telefone i obratno. Današnja napredna tehnološka rješenja na polju mobilnih komunikacijskih uređaja sve više brišu razliku između telefona i računara što je vjerovatno i jedan od razloga lingvističke bliskosti ta dva jezička varijeteta. Štaviše, neki od autora sprovedenih paralelnih proučavanja neografskih konvencija pisanja na korpusu četa i sms poruka u francuskom jeziku (v. Jacques, 2007: 90) tvrde da nijesu pronašli pojave koje bi karakterisale samo jedan od ta dva vida komunikacije.

nog značenja, slično vještinama neophodnim za dešifrovanje teksta napisanog drevnim egipatskim hijeroglifima“ (Jacques, 2007: 102, 109). Shodno tome, osim osnovne funkcije silabograma u jeziku četa koja se sastoji u skraćivanju riječi i iskaza, uštedi vremena pri kucanju, igri jezikom i komunikacijom ili izražavanjem solidarnosti i pripadnosti zajednici (Jacques, 2007: 90), silabogrami u jeziku četa, pogotovo u kombinaciji s drugim neografskim konvencijama, mogu imati i steganografsku funkciju.

Učesnik 1: hey sunce! Drug moj.hey.o5 neke peri5ije?

Učesnik 2: Rođena o5 mi diraš instruktora

Učesnik 3: Info o chaterkama na popus2 do 5og marta,20% uz kupon iz qrira..

Učesnik 4: 05 2 na min

Primjer 1.

U pogledu dešifrovanja navedenih i sličnih primjera, situaciju u našem jeziku dodatno otežava činjenica da se podjednako koriste i naši i engleski silabogrami, ali i njihove međusobne kombinacije. Drugim riječima, u kreiranju silabograma upotrebljava se i engleski i domaći izgovor. Tako, u iskazu „o5 2 na min“ (opet tu na minut), koriste se i domaći (5 = pet), i engleski (2 = tu) silabogram. Slično je i s primjerima *bu2* umjesto Budva, *je2* umjesto jedva, *por2gal* umjesto Portugal itd. Osim brojeva, kao što je već rečeno, kao silabogrami koriste se i slova. Pri tome, kao i u slučaju brojeva, osim domaćih, učesnici čet diskusija koriste i slova iz engleskog alfabeta.

Učesnik 5: ne... takav uqs ima voda iz Dunava, DunavE!:-D

Učesnik 6:... otqd ja znam šta ti ne voliš?

Učesnik 7: Cx0k0lad0 jela nekad kuvani Qqruz?

Učesnik 8: B0rba Alfa-mužjaka u t0Q :-D

Primjer 2.

Kada je u pitanju motiv upotrebe silabograma, ali i drugih nekonvencionalnih načina pisanja riječi u jeziku četa, u literaturi se, kao što smo već istakli, govori o uštedi vremena i prostora, te izražavanju pripadnosti zajednici, igri jezikom itd. Imajući, međutim, u vidu isto tako prisutnu tendenciju nepotrebnog povećavanja broja slova u riječi (*loobenitza* umjesto lubenica, *lootka* umjest lutka), te ponavljanje slova i znakova interpunkcije u svrhu naglašavanja, što opet, ne ide u prilog jezičkoj ekonomiji, ne može se zanemariti steganografska dimenzija, odnosno želja autora silabograma da kroz igru i

kreativnost kodiraju poruku i učine je razumljivom samo njenom primaocu odnosno „članovima čet zajednice“³.

Logogrami

Prema Kristalu, „logografski sistemi pisanja su oni u kojima grafeme predstavljaju riječi“ (2010: 210)⁴. Logogrami ili logografi nazivaju se i ideogramima, međutim, „taj termin nije adekvatan s obzirom na to da se simboli u ovom slučaju odnose na lingvističke jedinice, a ne direktno na koncepte ili stvari“ (Kristal, 2010: 210)⁵. Moderni logogrami prisutni su u većini svjetskih jezika i uključuju univerzalne simbole kao što su ∞ , +, =, @, \$, ♀, ♂ itd. Kad su u pitanju logogrami u diskursu četa, neki od frekventnijih primjera u upotrebi su „+“, u značenju plus, više, ili iznad; „x“, u značenju broja ponavljanja; „@“ kojim se u jeziku četa obično označava primalac poruke u iskazima iz kojih je to nejasno; „\$“, u značenju novca; itd.

Učesnik 9: jel ima neko 33+ za dopis

Učesnik 10: hmmmmmmmm kafa, kakva ideja:)) +

Učesnik 11: . . jbg n sanjam 2x istO

Učesnik 12: zvao sam policiju, rekli da zapusim usi....zvao sam jos 15x

Učesnik 13: č:)))kuj mi te dira m?@Dogi :)

Primjer 3.

U širem smislu riječi, u kategoriju logograma osim simbola mogu se svrstati i jednoslovne skraćenice, kao i akronimi (v. Jacques, 2007: 105). Jednoslovne skraćenice nijesu identifikovane kao česta pojava u analiziranom korpusu diskursu četa. Pronađeni primjeri uglavnom su skraćivanja zamjenica i enklitika (*m* umjesto mene ili meni, *b* umjesto bi, *t* umjesto ti, *s* umjesto se), i naziva polova (*m* za muški, *ž* za ženski). S druge strane, akronimi su mnogo češći ali se uglavnom svode na direktne anglicizme zbog čega se u našem jeziku formalno ne mogu ni smatrati akronimima s obzirom na to da nijesu nastali

³ Pri tome treba imati na umu i veliku brzinu odvijanja te vrste komunikacije, odnosno činjenicu da je bilo koja data poruka, kada su u pitanju najposjećeniji programi za čet, često vidljiva svega nekoliko sekundi.

⁴ Najpoznatiji jezik koji koristi takav sistem je kineski.

⁵ Za razliku od piktograma koji i izgledom podsećaju na predmete koje predstavljaju (egipatski hijeroglifi), te ideograma koji predstavljaju apstraktne koncepte, logogrami predstavljaju riječi ili njihove djelove. U jeziku četa osim logograma koriste se i piktogrami. Tako na primjer simbol c() predstavlja virtuelnu šoljicu kafe, simbol [] čašu vode, simbol ><> bombon, a simbol ----<----@ ružu. Ono što je zajedničko svim navedenim kategorijama simbola jeste da iskaz praćen logogramima, ideogramima ili piktogramima dobija novo značenje, na primjer, efekat zvjezdica (☆☆☆) je da nekoga oraspoloži, dok note (♪, 🎵) označavaju muziku i pjevanje što implicira da je njihov autor srećan (v. Nishimura, 2007: 174).

akronimizacijom domaćih fraza već kao rezultat direktnog preuzimanja iz engleskog jezika. Pritom, ubjedljivo najzastupljeniji akronim je *lol* (*laughing out loud*), čija rasprostranjenost je tolika da polako postaje kako dijelom govorne komunikacije licem u lice tako i dijelom standardnoga engleskog jezika⁶. Tu su, međutim, i druge pozajmljenice (*btw*, *lmao*, *omg*, *rofl* itd.)⁷.

Učesnik 14: *Pi(L)e. .kako samO t znas=D*

Učesnik 15: *odin .lol. :D*

Učesnik 16: *ehtra družina :D..omg*

Učesnik 17: *DjavalovaNevesta, lol*

Učesnik 18: *btw nemas pojma =d*

Primjer 4.

Piktogrami

Piktografsko pismo predstavlja najraniji sistem pisanja u kojem grafeme (piktogrami) predstavljaju prepoznatljivu sliku ili koncept iz stvarnoga svijeta⁸. Za čitanje piktograma, dovoljno je prepoznati simbol koji, s druge strane, mora biti dovoljno jasan i jednostavan da može odmah biti prepoznat i reprodukovano. Saobraćajni znaci na kojima su grafički vizuelno predstavljeni objekti ili informacije primjer su modernih piktograma (v. Kristal, 2010: 207).

Kad je u pitanju jezik četa, uz već pomenute piktograme (v. fusnotu 5), najčešća kategorija u upotrebi su emotikoni – simboli koji nastaju kombinacijom interpunkcijskih znakova, slova i drugih karaktera na tastaturi a kojima se imitira izraz lica. Njihova osnovna svrha je izražavanje emocija i stavova prema primaocu poruke ili temi, ali često imaju i funkciju skraćenica tako što na sažet način izražavaju neki semantički ili pragmatički sadržaj (v. Radić-Bojanić, 2007: 63). Osim semantičke uloge – dodavanja nijanse značenju, kao što je rečeno, emotikoni često imaju i pragmatičku ulogu; signaliziraju intenciju poruke odnosno daju upozorenje kako treba razumjeti poruku (v. Praprotnik, 2007: 90). Primjera radi, emotikon ☺ ili :-) na kraju poruke označiće da se šalimo dok će :- (biti signal da smo ozbiljni.

⁶ Leksema *lol* nedavno je prvi put uvrštena u oksfordsko izdanje Rječnika engleskog jezika. Kod nas se, inače, osim izvornog oblika *lol*, koristi i izraz *lolčina*, zanimljiv amalgam engleske osnove i domaćeg sufiksa. Takvi spojevi su sve češća pojava u novije vrijeme (*like* – lajkovati; *attachment* – atačovati; *google* – izguglati).

⁷ Naravno, diskurs četa nije lišen naših skraćenica (*nzm* umjesto ne znam; *npr* umjesto na primjer; *poz* umjesto pozdrav; *zdr* umjesto zdravo; *oš* umjesto hoćeš itd.); te međutim ne spadaju u kategoriju akronima kojima se na ovome mjestu bavimo.

⁸ Upotreba piktograma kao sistema pisanja zabilježena je u Egiptu i Mesopotamiji i to iz perioda 3000 godina p.n.e., kao i u Kini, oko 1500 godina p.n.e. (v. Kristal, 2010: 207).

Učesnik 19: D.wece :)

Učesnik 20: Ukrali mi kozichicu... :(

Učesnik 21: Au ala je neko uobrazen :O

Učesnik 22: Mala-zowi miliciju,da uapse skota =D

Primjer 5.

Kada je u pitanju motiv njihove upotrebe, treba imati na umu da su emotikoni, kao što je već rečeno, prevashodno i osmišljeni kao način da se poruka odnosno značenje prenese uz uštedu na vremenu i prostoru. U diskursu četa, ali i kompletnoj računarski posredovanoj pisanoj komunikaciji, sadržaj prenesen emotikonima bilo bi vrlo nepraktično prenositi na drugi način. Po Katsuno i Jano, određene nijanse u značenju mogu se prenijeti jedino vizuelnim jezikom emotikona (2007: 284).

Emotikoni su vrlo rasprostranjeni u jeziku četa, ali i šire⁹, a njihova upotreba još je učestalija uz programe koji omogućavaju automatsko ubacivanje gotovih sličica kao na primjer ☺, umjesto njihovog ručnog „stvaranja“ uz pomoć znakova interpunkcije i slova. Programa koji nude paletu najrazličitijih emotikona spremnih za ubacivanje u tekst jednim pritiskom tipke na tastaturi ili kompjuterskom mišu danas je sve više, a samim tim raste i popularnost emotikona u jeziku četa¹⁰.

Zaključak

Istraživanja su pokazala da, kad su u pitanju jezičke inovacije i stvaranje novih konvencija pisanja, od svih različitih vidova računarski posredovane komunikacije jezik četa donosi najviše novina. Štaviše, te novine nerijetko se prenose u druge vidove elektronske komunikacije kao što su SMS poruke ili društvene mreže, te ih je iz toga razloga bitno sagledati i analizirati. Izvršivši klasifikaciju tipografskih konvencija u jeziku četa, pri čemu smo izdvojili kategorije silabograma, logograma i piktograma, u ovom radu smo, analizirajući ulogu simbola u kreiranju jezičkog identiteta diskursa četa, ukazali na osnovne uzuse u toj oblasti.

⁹ Interesantan primjer upotrebe emotikona van elektronskog konteksta je onaj iz Rečnika novijih anglicizama (Vasić, Prčić, Nejgebauer, 2001), de se simbol ☺ koristi za označavanje neprihvatljivih pravopisnih oblika.

¹⁰ Na jednom od čet programa koji smo koristili za analizu, neki od ponuđenih emotikona izgledaju ovako: ☺, ☹, 😊, 😞, 😏. Njihovo ubacivanje u tekst vrlo je jednostavno, a njihova upotreba vrijednost velika i ta činjenica svakako doprinosi njihovoj popularnosti.

Literatura

- Crystal, D. (2001) *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2006) *Language and the Internet*, Second Edition, Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2008) *Txtng: The Gr8 Db8*. Oxford: Oxford University Press
- Crystal, D. (2010) *The Cambridge Encyclopedia of Language*, Third Edition, Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2011) *Internet Linguistics: A Student Guide*. Abingdon: Routledge.
- Danet, B. (2001) *Cyberpl@y*. Oxford, New York: Berg.
- Danet, B. and Herring, S. (2007) *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online*, New York: Oxford University Press.
- Jacques, A. (2007) “Neography: Unconventional Spelling in French SMS Text Messages” in Danet, B. and Herring, S. (eds.) *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online*, New York: Oxford University Press.
- Katsuno, H. and Yano, C. (2007) *Kaomoji and Expressivity in a Japanese Housewives’ Chat Room*, in Danet, B. and Herring, S. (eds.) *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online*, New York: Oxford University Press.
- Nishimura, Y. (2007) „Linguistic Innovations and Interactional Features in Japanese BBS Communication“ in Danet, B. and Herring, S. (eds.) *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online*, New York: Oxford University Press.
- Praprotnik, T. (2007) „Jezik u (kon)tekstu računalno posredovane komunikacije“, *Medijska istraživanja*, god. 13, br. 2.
- Radić-Bojanić, B. (2007) *Neko za chat?!: Diskurs elektronskih ćaskaonica na engleskom i srpskom jeziku*, Novi Sad: Futura publikacije.
- Vasić, V., Prčić, T., Nejgebauer, G. (2001) *Do you speak Anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Novi Sad: ITP Zmaj.

Goran DRINČIĆ

Goran DRINČIĆ

**GRAPHICAL FEATURES OF INTERNET
CHATGROUPS DISCOURSE: NEOGRAPHY AS
CYBERCULTURE**

The author gives a brief overview of the orthographic and graphical features of Internet discourse, primarily chatgroups in which innovations and aberration from the traditional written and spoken language are best reflected. The paper aims to show how syllabograms, logograms and pictograms are used to shorten traditional written expressions.

Key words: *internet discourse, chatgroups, neography, syllabograms, logograms, pictograms*